

KAKO NATJECANJA U ORIJENTACIJSKOM TRČANJU UČINITI PRIVLAČNIJIMA

obrada. Karlo Gobec

UVOD

Predmet rasprave su čimbenici koji privlače ili odbijaju tri različite skupine športaša:

- 1. djevojke i žene,**
- 2. veterane i starije natjecatelje,**
- 3. mlade i djecu**

te davanje preporuka za eventualne promjene, ukoliko su one potrebne. U središtu zanimanja su prosječni natjecatelji te njihovo sudjelovanje u sportu dok se manja pažnja posvetila vođenju momčadi i treningu, osim u slučajevima kada ono ima utjecaj na cijeli sport.

Zašto se ljudi bave orijentacijskim trčanjem? Postoji nekoliko razloga koji se najčešće navode: boravak u prirodi, indirektno sučeljavanje "protivnika", atraktivnost terena, izazov orijentiranja, zainteresiranost za karte, nije preskupo, želja za druženjem, "sport za sve",... novopridošli od njega očekuju zabavu i ne previše napora.

U nekim od naših djelatnosti previše smo okrenuti prema sebi, te je dobro kada se radi o natjecanjima pažnju posvetiti nekim temeljima promidžbe i marketinga što doprinosi općem razvoju sporta. Pod tim se razumijevaju pozivi za natjecanja, postavljanje znakova, uređena parkirališta na startu, cilju, mjestu okupljanja, toaleti, mjesta gdje se mogu dobiti informacije, brza obrada rezultata, informacije o budućim natjecanjima. Takav pristup pozitivno utiče na natjecatelje u svim kategorijama.

1. ORIJENTACIJSKO TRČANJE ZA ŽENE

Ingegerd Sunderby smatra da nije jednostavno uključiti žene u ovaj sport. Orijetacijsko trčanje još je uvijek uglavnom muški sport. Iako se mnogo djevojaka započinje baviti ovim sportom i uživa u njemu, najčešće ga vrlo brzo napuštaju. Kako bi se stvari promijenile, žene treba više uključiti u rad raznih odbora. Ujedno se mora poštovati načelo različitosti načina rada muškaraca i žena (npr. u organizaciji). Tipični ženski model organizacije čini "šefica" na vrhu te njoj podređene osobe koje su sve stepenicu niže od nje, tj. sve su na istom položaju. Tipičan muški model organizacije tvori piramidu sa širokom bazom i uskim vrhom; što si više u piramidi, veće su tvoje mogućnosti napretka, veći je tvoj utjecaj, samostalnost, itd.

U Švedskoj od 1989.g. postoji plan kojim se želi postići jednakost između muškaraca i žena u ovom sportu. Ciljevi tog plana su:

- u 1995. u savjetodavnim tijelima kao i u tijelima koja donose odluke, žene moraju biti zastupljene barem sa 40 %;
- imenovana povjerenstva svih razina koja su izabrana od 1989. moraju se sastojati od jednakog broja žena i muškaraca;
- broj muških i ženskih trenera do 1995. godine mora biti razmjernan broju muškaraca i žena koje aktivno sudjeluju u sportu;
- broj žena na odgovornim mjestima u 1995 g. kao što su savjetnici, glavni tajnik i sl. mora biti najmanje 30%.

Već godinama Švedski savez za orijentacijsko trčanje primjenjuje politiku koja ženama kao natjecateljima ali i kao voditeljima olakšava lakše sudjelovanje u sportu. Stoga je vrlo je važno stvoriti temelje za razvoj željene aktivnosti.

Program KUL (švedski; žena-obrazovanje-rukovođenje) osnovan je 1977. Ta strategija imala je za cilj okupiti žene na različitim tečajevima, sastancima, i drugim programima što je dovelo do povećanog sudjelovanja žena u raznim komisijama i odborima. Na Forumu održanom 1988. na kojem se raspravljalo o jednakosti, organizacijskim modelima i zaštiti okoliša, prisustvovalo je više od 1000 žena. Od tada gotovo su sve regionalne organizacije uključile žene na rukovodeća mjesta, što je rezultiralo povećanim interesom žena za orijentacijsko trčanje. Na nacionalnoj razini također je zapažen porast. Od tih dana Švedski savez za orijentacijsko trčanje u rukovodećim tijelima ima 5 članova ženskog spola. Njihov cilj je pospješiti sudjelovanje žena u orijentacijskom trčanju kao i poduprijeti novoizabrane članice i dati im samopouzdanje u njihovom radu.

“Arrangement 90” je program Švedskog saveza koji ima za cilj prilagoditi sport novim zahtjevima kao i povećati broj aktivnih natjecatelja. Temelji se na načelima Foruma žena i mladih. Moto tog programa je “jednostavnost”, “zajedništvo”, “customer-friendly”. Dotadašnji oblik natjecanja mogao se mijenjati kao rezultat promjene stavova, podučavanja, te obzirnog pridržavanja pravila. Program je odabrao deset eksperimenata koji su se promatrali i ocijenili, uključujući rad sa zemljovidima za doseljenike, pustolovne športske izlete za obitelji, rekreacijske tečaje za žene, momčadska natjecanja za žene i poduzeća, programe za seniore.

Sljedeći zamisli Foruma u pokrajini Angermanland na sjeveru Švedske osnovan je projekt “Skrivena snaga” koji je bio namijenjen ženama. Iskušao je novi način sastanaka kako bi se članovi potakli na veće sudjelovanje u radu vijeća. Određena financijska pomoć omogućila je da se na sastanke dovedu kvalitetni govornici uz prihvatljivu cijenu. Pohađajući te sastanke članovi su naučili kako uvećati svoje samopouzdanje, kako organizirati jednostavnija natjecanja, kako izgraditi odnos s novinarima i organizirati press-službu, te kako treninge učiniti ženama privlačnijim.

Nakon ovog dijela predavanja Ingegerd je pokazala nekoliko vježbi. U zaključku je navela nekoliko savjeta o tome kako povećati interes žena za orijentacijsko trčanje:

1. potrebno je osigurati predstavnike oba spola u svim tijelima organizacije;
2. potrebno je dopustiti ženama da dijele odgovornost;
3. potrebno je promijeniti organizacijsku strukturu npr. dvije žene bi mogle dijeliti tradicionalnu zadaću komisije (odбора);
4. više ljudi znači manje posla za pojedinca;
5. mora se prepoznati vrijednost vrhunskih sportašica kao uzor / primjer
6. nove aktivnosti moraju biti prilagođene ženama

7. natjecanja trebaju imati lagani pristup mjestu okupljanja, kasniji start, uređene sanitarne čvorove i dobre dječje jaslice;
8. kod orijentacijskog trčanja kroz šumu žene i djevojke se osjećaju ugodnije u grupi;
9. žene imaju manje vremena od muškaraca pa bi stoga bilo poželjno razviti neke aktivnosti koje ne zahtijevaju mnogo vremena;
10. potrebno je razviti TRIM i slične aktivnosti - mnogo žena se uopće ne želi natjecati;
11. žene na orijentacijsko trčanje najčešće gledaju kao na oblik rekreacije i sport za sve, te ga koriste kao jedan dio svojeg fitness programa;
12. za žene i djevojke vrlo je važna atmosfera koja vlada u klubu, te im je potrebna podrška kako bi u potpunosti mogle uživati u sportu;
13. potrebne su nam žene koje će pokazati da je baviti se orijentacijskim trčanjem sasvim uobičajeno za žene, te da se njim nikada nije prekasno početi baviti;
14. i na kraju trebamo imati obzira jedni prema drugima, te uživati zajedno u športu.

2. ORIJENTACIJSKO TRČANJE ZA STARIJE

Luise Gruhn naglasila je da se u našoj populaciji broj starijih ljudi povećava iz dana u dan, npr.: preko 1/3 stanovništva Njemačke staro je preko pedeset godina. Od osnutka Međunarodne organizacije orijentacijskog trčanja broj kategorija za starije se stalno povećavao, te danas imamo kategoriju u kojoj trče stariji od 85 godina, H85. U današnje vrijeme stariji ljudi imaju više kondicije. To se može i vidjeti npr. u Švedskoj gdje članovi reprezentacije iz razdoblja 1964-1970 sada osvajaju prva mjesta u kategoriji H/D55.

Analiza rezultata pokazuje da se broj trkača veterana neprestano povećava; u kategoriji D50 došlo je do 400% rasta od kada je uveden petogodišnji plan razvoja dobnih kategorija. U kategoriji H50 porast je 250%. Organizacija Veteranskog svjetskog prvenstva primjer je koji pokazuje koliko je u cijelom svijetu porastao interes veterana za natjecateljskim orijentacijskim trčanjem.

Luise je dala nekoliko prijedloga kako orijentacijsko trčanje učiniti što privlačnijim za natjecatelje veterane:

1. planiranje staze

- izbjegavati strme terene
- obratiti pažnju na preporučena vremena pobjednika
- izbjegavati zarasle i kamenite terene
- staza treba biti tehnički zahtjevna
- izbjegavati zahtjevne padine pri utrčavanju u cilj, kako bi se veteranima omogućilo pokazivanje dobre kondicije pred gledateljima.

Skoro nitko od veterana ne voli strme i preduge staze.

2. mjerila karte

Kada na kartama ima puno detalja, zbog oslabljenog vida natjecatelja, preporučljive su karte većih mjerila (npr. 1:10000). U anketi provedenoj u Švicarskoj preko 90% ispitanika dalo je prednost većim mjerilima. Škole i druge institucije također daju prednost takvim kartama.

Postavljači staza trebaju kontrole za veterane smjestiti na lagano čitljivim mjestima na karti.

3. prvenstva za veterane

Naslov prvaka trebao bi postojati za sve veteranske kategorije. U Norveškoj npr. postoji prvenstvo za kategorije H/D 45-85 koje se održava u rujnu. Mnogi savezi imaju rang liste, a na zadnjem natjecanju sezone vodeći u svim kategorijama nose žutu majicu

4. staze za veterane rekreativce

Mnogi veterani bave se ovim sportom potpuno rekreativno, neki jer su preboljeli neke teže bolesti ili bili ozlijeđeni, no većina jednostavno zato jer želi uživati u prirodi te pritom steći određeno znanje iz orijentacije. To posebno vrijedi za žene koje se ne žele mučiti po strmim terenima zaraslim u grmlje. Zato trebaju postojati tzv. B-staze, TRIM staze, te specijalne staze za početnike kao i staze za "Open" kategoriju.

5. smještaj

Veterani najčešće traže ugodniji smještaj, pomoć organizatora pri smještaju kao i informacije o samom mjestu i zabavi koja se nudi.

3. ORIJENTACIJSKO TRČANJE ZA MLADE

Peter Palmer komentirao je izvještaj o zaključcima donesenim na nedavno održanoj Međunarodnoj konferenciji "Djeca u sportu", te prikazao video spot kojem je cilj privući što veći broj mladih sportu.

Ključni elementi koje mladi traže od sporta jesu:

- prijatelji - druženje;
- uspjeh;
- uzbuđenje, izazov, samoispunjenje;
- zdravlje, snaga, sposobnost;
- nove vještine;
- spektakl, kontakt sa svojim uzorom, slava.

Nakon prvog videa Peter je pokazao i drugi video koji prikazuje mlade iz njegove škole koji su uključeni u organiziranje, planiranje i vođenje "Dođi i pokušaj" natjecanja. Taj video prikazao je potrebu uključivanja mladih u sve vidove orijentacijskog trčanja; od natjecanja do upravljanja. Samo će se na takav način članovi uključiti u rad klubova.

Što mladi traže od orijentacijskog trčanja:

- druženje - susret s prijateljima;
- uzbuđenje, zanimljiva priroda;
- izazov, avantura, istraživanje;
- vlastiti uspjeh;
- fizička spremnost;
- biti dio momčadi- skupne aktivnosti.

Nakon video projekcije Peter je iznio rezultate istraživanja koje je proveo među mladim Britancima koji se bave orijentacijskim trčanjem. To istraživanje je pokazalo koje su pozitivne, a koje negativne strane tog sporta pri njegovoj sadašnjoj organizaciji.

Pozitivne strane:

- vrednuje se učinak;
- zahtijeva vlastite odluke, bez pomoći starijih;
- uzbudljiv krajolik;
- spretnost, vještine potrebne u životu;
- vježbanje, kretanje;
- slikovito; jeftina oprema;
- pronalaženje kontrola je uzbudljivo;
- svako natjecanje je drugačije- nema jednoličnosti;
- momčadi- druženje.

Negativne strane su:

- skupo; birokratska organizacija;
- nepristupačnost terena - potreban je prijevoz;
- šume mogu biti zahtjevne (teško prohodne);
- iskustvo zavisi o kvaliteti planiranja staza;
- nije spektakularno
- zbog slabo ovladane tehnike može se lagano izgubiti;
- odrasli katkad previše pričaju;
- ponekad je teško uspjeti;
- rezultati kasne;
- do starta treba dugo hodati.

Sagledavši sve pozitivne i negativne strane, Peter je predložio 6 načina koji stvaranju pozitivan odnosa mladih prema orijentacijskom trčanju:

1. pri planiranju staza treba obratiti pažnju na različita iskustva koja imaju mladi, zbog razlike u godinama;
2. struktura mora biti više usmjerena prema mladima;
3. uključiti mlade u organizaciju;
4. klubovi moraju pomoći i sakupiti mlade -transportom, socijalnim aktivnostima, startninama;
5. više zajedničkih i socijalnih događanja;
6. potrebni suiskusni vođe i treneri koji se "razumiju" s mladima.

4. ZAJEDNIČKA SJEDNICA

Na zajedničkoj sjednici sudionici kongresa mogli su iznijeti svoje mišljenje o tri glavne prezentacije. Najviše vremena diskutiralo se o sudjelovanju žena u orijentacijskom trčanju. Primijećeno je da nacionalni savezi mogu kontrolirati čimbenike koji su vezani za sport, no čimbenike koji proizlaze iz nacionalne kulture, a tiču se sudjelovanja žena u sportovima izvan su kontrole naših klubova.

Kod upoznavanja i uvođenja žena u orijentacijsko trčanje trebaju se koristiti poticajne mjere. Da bi žene nenaviknute na vanjske aktivnosti stekle prva iskustva preporučaju se STRING-O i TRIM staze. Također je vrlo važno da sanitarni čvorovi budu uredni. Pojmovi koji su specifični za orijentacijsko trčanje trebaju biti pomno objašnjeni, kao što su npr. kontrolne zastavice, kodni brojevi, linijski detalji, itd. No najveću pomoć i podršku ženama koje su počele s

orijentacijskim trčanjem pružit će žene koje su već aktivni članovi. Uz sve to treba napomenuti socijalni i obiteljski karakter koji imaju natjecanja u orijentacijskom trčanju.

Postupci kojima je orijentacijsko trčanje približeno ženama, a koji su primijenjeni u Švedskoj mogli bi se s uspjehom koristiti i u drugim zemljama.

U diskusiji o privlačenju veterana početnika, muškaraca ili žena u ovaj sport potrebno je pažnju skrenuti i na fizičku pripremljenost koja je potrebna u ovom sportu. Dok će tehnički jednostavne staze za sve kategorije početnika omogućiti veći odziv, minimalni uspon starijim dobnim kategorijama još će više doprinijeti privlačenju početnika u sport.

IOF kongres 1990, Cambridge, Engleska